

קול צופיין

קול צפייך נשאו קול יחדו ירננו

גיליון מס' 1062

פנחס תשפ"א השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

וישם מדברה פעדן וערבתה פגן ה' תיקון חטא העגל וחטא המרגלים

ע"א), שהיו כלולין בקומת אדם הראשון כל הנשמות של ישראל, ואחר כך על ידי החטא נתמעטה קומתו. וכמו כן יהיה משיח קומה שלימה מכל נשמות ישראל, כלולה מס' ריבוא, כמו שהיה קודם החטא של אדם הראשון, על כן צריך כל אחד מישראל, להכין חלק בחינת משיח השייך לחלק נשמתו, עד שיתוקן ותתכונן כל הקומה, ויהיה יחוד כללי בתמידיות במהרה בימינו" (מאור עינים פ' פנחס ד"ה במדרש).

ודבר זה רמזו הרמב"ם שכתב כי התורה ציוותה על המשיח בפסוק (דברים ל ג-ה) "וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶיךָ וְשָׁב וְקִבְּצֶךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפְצִיךָ ה' אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה וְכוּ'. וְהִבְיָאֲךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְרָשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וְיִרְשֶׁתָּהּ וְהִיטִבְךָ וְהִרְבֶּךָ מֵאֲבֹתֶיךָ". ובאמת לא מוזכר כאן משיח כלל. אלא שהרמב"ם מדבר על ההתעוררות שיש בלבותיהם של ישראל לעלות לארץ ישראל, ולכבוש אותה ולנצח ולהצליח, שהכול בא מכוחו של משיח שבתוכו שמעורר מבפנים את הנפש של כל אחד ואחד מאיתנו.

שכל אחד צריך לתקן חלק משיח השייך לנשמתו

והאריך על זה כמה וכמה פעמים הרבי מחב"ד ואמר שלומדים זאת מהפסוק "דרך כוכב מיעקב וקם שבט ישראל". ובפשטות כוונתו שהתעוררות המשיח מעוררת שבט שלם למחויבות פאתי מואב וכל בני שט. וכתב "שכל אחד צריך לתקן חלק משיח השייך לנשמתו, ולכן, כאשר אינו מתקן זאת, אזי חסר כביכול בענינו של משיח".

כך ראינו שדוד מקים מלכות בית דוד בתמיכה וברוח העוצמה המתגלה בכל עם ישראל, שבתחילה כל ישראל מפחדים מגוליית. "וְכָל אִישׁ יִשְׁׂאֵל בְּרָאוּתָם אֶת הָאִישׁ וְיִנְסוּ מִפָּנָיו וְיִירָאוּ מֵאֵד". אבל אחרי נצחונם של דוד אורו כולם אומץ וגבורה גדולה ורדפו אחרי הפלשתים והכריעו אותם. "וַיִּקְרְמוּ אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל וַיהוָה וַיְרַעְוּ וַיִּדְרְפוּ אֶת הַפְּלִשְׁתִּים עַד בּוֹאֲךָ גֵּיא וְעַד שְׁעָרֵי עֲקָרוֹן וַיִּפְּלוּ חֲלָלִי פְּלִשְׁתִּים בְּדֶרֶךְ שְׁעָרֵים וְעַד גֵּת וְעַד עֲקָרוֹן" (שמואל א פרק יז ב). ואם חלילה היו נשארים ישראל בפחדם ובחולשתם אחרי נצחונם של דוד, לא היינו מנצחים את הפלשתים ולא היינו זוכים למלכות בית דוד ולבניין בית המקדש. הרי שמלכות בית דוד נבנית גם מהמלך וגם מכל אחד ואחד מאיתנו.

משיח שבתוך כל אחד מאיתנו

אמרו כל דור שאינו נבנה בימיו - מעלין עליו כאילו הוא החריבו צום י"ז בתמוז וצום ט' באב אינם צומות היסטוריים בלבד, שהרי בימי בית שני לא צמו בהם למרות שהיו בהם אסונות לעם ישראל בשבירת הלוחות ובמעשה העגל. הגמרא אומרת שהצומות הללו תלויים במצב שלנו: "בְּזִמְנֵי שֵׁישׁ שְׁלוֹם, יְהִי ה' לְשֵׁשׁוֹן וְלִשְׁמֹחָה". יש גזירה - 'צום', אין גזירה ואין שלום, רצו - מתעניין, רצו - אין מתעניין" (ראש השנה יח ע"ב). הסבירו המפרשים והשו"ע ששלום פירושו בית מקדש. הווי אומר שאנו צמים על כך שאין בית מקדש בימינו. זה מה שכתוב בתלמוד ירושלמי (יומא ה ע"א) "אמרו כל דור שאינו נבנה בימיו - מעלין עליו כאילו הוא החריבו". הרי שבידינו לבנות בית המקדש. ובניינו הוא במעשינו, שהרי אמרו חכמים שכאשר נחרב בית המקדש "נִפְקָא בַת קָלָא וְאִמְרָה לִיה עֲמָא קְטִילָא קְטִילָא, הִיכְלָא קְלִיא קְלִית, קְחָתָא טְחִינָא טְחִינִת" (סנהדרין צו ע"ב). יצאה בת קול ואמרה לנבוכדנצר עם הרוג הַרְגָת. הִיכַל שְׂרוּף שְׂרָפָת. קָמַח טְחֹן טְחִינָת. שִׁישׁ יִשְׂרָאֵל בְּמַעֲשֵׂיהֶם הִרְגוּ וּשְׂרָפוּ אֶת הַיִּכָּל, וּנְבֻכַדְנֶצַּר רַק מִיֵּשׁ אֶת מַה שֶּׁהֵם בִּיצְעוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם. מִכָּאֵן מִשְׁמַע שְׂמַעֲשִׂינוּ בּוֹנִים אוּ מַחְרִיבִים בֵּית מִקְדָּשׁ. וּתְפִקְדֵנוּ הוּא לְבִנּוֹתוֹ בְּשִׁלוֹשַׁת הַשָּׁבוּעוֹת.

ניצוץ משיח שבכל דור

כתב רבנו חיים ויטאל בשם האר"י ז"ל שהבאת הגאולה היא בכוחנו ממש: "בכל דור ודור הקב"ה שולח ניצוץ משיח, כדי שאם נוכח - יאאלנו, ולהאיר לעולם אם יהיו צדיקים בתורתו, שלא יאבד העולם. או להחזיר לאותו הדור שהוא בו בתשובה - אם יהיו רשעים וחטאים. ולקיום הברית ולסכול יסורים על עון הדור, ובחבורתו ירפא להם" (ספר הליקוטים ישעיה לח).

כשכל אחד יתקן ניצוץ משיח שבתוכו - יבוא המשיח האחד והמיוחד

ופירשו על פי מה שאמר הבעל שם טוב "שצריך כל אחד מישראל לתקן ולהכין חלק קומת משיח השייך לנשמתו, כנודע שאדם הוא ר"ת א'דס ד'וד מ'שיח, שקומתו של אדם הראשון היה מסוף העולם ועד סופו (הגדה ד"ב

תיקון חטא העגל שהיה ב"ז בתמוז

הגמרא במסכת ברכות (לב ע"א) מתארת את הסגוריה של משה רבנו על עם ישראל אחרי חטא העגל, שהיה כידוע ב"ז בתמוז. שם כתוב כי משה מסגיר על עם ישראל שחטא ואומר לה' כי הוא הסב את לבם אחרנית. "אמר דבי רבי ינאי, כך אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, רבנו של עולם, בשביל כך וזהב שהשפעת להם לישאל, עד שאמרו די, הוא גרם שעשו את העגל".

הגמרא מביאה כמה דוגמאות להבין את התהליך. "אמר רבי אושעיא, משל לאדם שהיה לו פרה כחוש ובעלת איברים, האכילה פרישיו והיתה מבעטת בו, ואמר לה, מי גרם לך שאתה מבעטת בי? אלא פרישין שהאכלתי!".

עוד מביאה הגמרא משל אחר "אמר רבי חי'א בר אבא, אמר רבי יוחנן, משל לאדם אחד, שהיה לו בן, הרחיצו וסכו, והאכילו והשקהו, ותלה לו כיס על צווארו, והושיבו על פתח של זונות, מה יעשה אותו הבן שלא יחטא?" ומסכמת הגמרא: אמר רבי שמואל בר נחמני, אמר רבי יוחנן, מניין שחזר הקדוש ברוך הוא והודה לו למשה? שנאמר (הושע ב) "יכסף הרביתי לה וזהב עשו לבעל".

אם ה' הודה למשה שהוא אשם, למה ה' נתן להם כסף וזהב וכו', למה הוא נותן להם שפע גדול? והתשובה היא כי בלעדי השפע לא תשרה שכניה. "אין השכינה שורה אלא על חכם, גבור, ועשיר, ובעל קומה" (שבת צב ע"א). ובמקום אחר אומרת הגמרא שחייבים ללמוד איך לא להתגאות מהחכמה מהגבורה ומהעושר. ולכן צריך גם ענווה. "אמר רבי יוחנן, אין הקדוש ברוך הוא משרה שכניתו, אלא על גבור, ועשיר, וחכם, ועניו, וכלם (נלמדים) כמשה" (נדרים לה ע"א). וזה התיקון הגדול של סדום ועמורה שעתידי להיות בימות המשיח ורמוז בפרשה שלנו.

צורר את המדינים

התורה מצווה צורר את המדינים ולא צורר את המואבים. ואע"פ שהחטא בא בעיקר דרך בנות מואב "וישב ישראל בשטים ויהל העם לגנות אל בנות מואב: ותקראן לעם לזבתי אלהיהן ויאכל העם וישתחוו לאלהיהן" (במדבר כה א). ומביא רש"י תשובה מהגמרא (בבא קמא לה ע"א) שאומרת כי בני ישראל לא צוררו את המואבים כי ה' אומר למשה "אל תצר את מואב ואל תתגר במלחמה", וכי מה עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה שלא ברשות? אלא נשא משה ק"ו בעצמו, אמר: ומה מדינים שלא באו אלא לעזור את מואב, אמרה תורה: צורר את המדינים והכיתם אותם, מואבים עצמן לא כל שכן! אמר לו הקדוש ברוך הוא: לא כשעלתה על דעתך עלתה על דעתי, שתי פרידות טובות יש לי להוציא מהן, רות המואביה ונעמה העמונית".

מצאתי דוד עבדי בסדום

ברור שיש מעלה גדולה ברות המואבייה ונעמה העמונית, שבזכותן עמו ומואב ניצלים ממוות למרות שיש להם חטאים גדולים יותר ממדיין. ומה מעלתן? שהן מולידות את מלכות בית דוד, וממנה צומח מלך המשיח. כך דרשו על הפסוק "קום קח את אשתך ואת שתי בנותיך הנמצאות" – שתי מציאות רות המואבייה ונעמה העמונית. מצאתי דוד עבדי היכן מצאתיו בסדום (רבה בראשית מא ד. ילקוט שמעוני בראשית - פרק יג - רמז ע). ועדיין צריך להבין למה דוד המלך צריך להיוולד בסדום דווקא?

סדום – גן עדן מקום המלכת ה'

מסתבר שבסדום יש עוצמה גדולה מאוד כגן ה', גן עדן. כך אומר הפסוק על סדום שהיא "גן ה' כפרץ מצרים באכה צער". רק התנהגות תושביה הפכה אותה למקום של קללה גדולה.

ולא עוד אלא שהיא, מקום המלכת ה' בעולם כשתושבי סדום היו משועבדים לארבעת המלכים, לא זחה דעתם כל כך והם שותפים בהמלכת אברהם בעמק שווה הוא עמק סדום על כל העולם. "ג' שמות נקראו לו עמק השדים, עמק שוה ועמק סכות".

כך למדו חכמינו מהפסוק "ויצא מלך-סדום לקראתו אחריו שובו מהכוח את-פדרלעמר ואת-המלכים אשר אתו אל-עמק שוה הוא עמק המלך" (בראשית פרק יד, יז-יח) "עמק שהושוו שם כל האומות והמליכו את אברהם עליהם לנשיא אלהים ולקצין".

המלכת ה' רק כשיש ענווה של אברהם אבינו

ובמדבר למדנו שבתחילה ממליכים כל העמים את אברהם לאלוה עליהם, ואברהם מפנה את הערצתם אל מלכו של עולם. "רבי ברכיה ורבי חלבו בשם רבי שמואל בר נחמן ששם השוו כל עובדי פוכבים וקצצו ארזים ועשו לו בימה גדולה והושיבו אותו למעלה ממנה והיו מקלסין לפניו ואומרים שמענו אנני נשיא אלהים אתה בתוכנו. אמרו לו מלך את עלינו, נשיא את עלינו, אלוה את עלינו. אמר להם: אל יחסר העולם מלפני, ואל יחסר העולם אלוה" (מדרש רבה בראשית פרשה מב פסקה ה).

הטוב של סדום הפך אותה לחורבה

אחרי שאנשי סדום משתחררים מהעול של ארבעת המלכים זחה דעתם והרשיעו עד למאוד. במקום הודות לה' על החסד הגדול שבא להם דרך אברהם, הם בועטים מרוב טובה וכופרים ועושים כל עוול. "הנהייה ה'ה עון סדום אחותך גאון שבעת-לחם ושלות השקט היה לה ולבנותיה וידעני ואביון לא החזיקה: ותגברינה ותעשינה תועבה לפני ואסיר אתהן פאשר ראיתי" (יחזקאל טז מט-נ).

ובגמרא: תנו רבנן: אנשי סדום לא נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקדוש ברוך הוא, על הטובה כתוב 'אָרַץ מְנַחֵם יְצַאֲלֵחֶם וְתַחֲבִינָהּ נְהַפְךָ כְּמוֹ-אֵשׁ: מִקוּם-סִפְרֵי אֲבִינָהּ וְעַפְרַת זָהָב לו' וכו' אמרו בני סדום אם יש שפע כזה למה לנו עובדי דרכים שיבוא לקבץ מאיתנו נדבות. יותר טוב לחוקק חוקים שירחיקו מאיתנו את כולם וכך נהנה משפע לבדנו (סנהדרין קט ע"א).

וכיוון שהשפע בא בגלל השפע הגדול, אי אפשר להסתפק בהריגת אנשי סדום והבאת אנשים אחרים במקומם, שלא יחטאו כמותן. צריך להחריב את המקום היפה הזה שאף

אחד לא יכול להכיל את רוב טובו. שלא יגרום המקום לאנשים אחרים להרשיע כדוגמת אנשי סדום.

מלכות אשור מגורשת מן עדן מרוב גאוה

הנביא יחזקאל שמדבר על קלקול אנשי סדום מראה לנו שיש עוד כמה מלכויות שקלקלו כמותם מרוב טוב ושפע. הראשונה שבהן היא אשור. "הינה אשור ארץ בלבנון יפה ענף וחרש, מצל וגבה קומה, ובין עבתיים היתה צפנתו". המקום של אשור הוא גן האלוקים. "ארזים לא-עמרהו בגן-אלהים ברושים לא דמו אל-סעפתיו וערכוניהם לפארתינו כלי-עץ בגן-אלהים לא-דמה אליו גיפיו". גן האלוקים הזה הוא גן עדן "יפה עשיתי בך בך דליותי ויקנאהו כלי-עציעדן אשר בגן האלהים".

השהות בגן האלוקים הזה גרמה לאשור גאוה גדולה. חטאים וגירוש. ממש כמו אדם הראשון "לכן בה אמר א-דני ה' יען אשר נבחת בקומה ויתן צמרתו אל-בין עבתיים ורם לבבו בגבהו: ואתנהו ביד איל גוים עשו יעשה לו פרשעו גרשתהו" (יחזקאל לא).

מלכות מצרים מגורשת מן עדן מרוב גאוה

כך משווה יחזקאל גם את חטאה של מצרים לחטא אדם הראשון שגורש

בזמן אברהם אבינו לא היו עשרה צדיקים שיכולים לתקן את חטאיה של סדום ולכן היא נחרבה. אבל בימינו יש יותר ויותר מעשרה צדיקים שיכולים לתקן את חטאיה של סדום ועמורה ולכן היא חוזרת עם כל חטאיה ונתקנת על ידי הצדיקים

להתגאות בליבו. "עיני גבהות אדם שפיל וְשַׁח רוּם אַנְשִׁים וְנִשְׁגָּב ה' לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא" (ישעיה ב יא). אדם מקבל שפע ולא חושב את עצמו לאלוהים. בימות המשיח אפשר להחזיר את סדום לקדמותה, אפשר להחזיר את ירושלים לקדמותה. אפשר להעניק לאדם שפע בלי לחשוש. כן אומר הנביא יחזקאל: "וְאַחֲזַרְתֶּם סֶדֶם וּבְנוֹתֶיהָ תִּשְׁבְּנָן לְקַדְמָתָן וְשִׁמְרוֹן וּבְנוֹתֶיהָ תִּשְׁבְּנָן לְקַדְמָתָן וְאֶת בְּנוֹתֶיהָ תִּשְׁבְּעוּן לְקַדְמָתָן" (טז נה). ולא עוד, אלא שהתיקון שלהן יהיה ביחד "וְשִׁבְתֶּי אֶת-שְׁבִיתָהֶן אֶת-שְׁבוֹת סֶדֶם וּבְנוֹתֶיהָ וְאֶת-שְׁבוֹת שִׁמְרוֹן וּבְנוֹתֶיהָ וּשְׁבוֹת שְׁבִיתָךְ בְּתוֹכֶנָּה" (יחזקאל טז נז).

כל המקיים סוכה הקב"ה נותן לו חלק בסוכתה של סדום

כך אמרו דרשו חכמינו על הפסוק בתהילים (ס ה) "אֱלֹהִים דָּבַר בְּקִדְשׁוֹ אֶעֱלֶה אַחֲלֶקְהָ שְׂכָם וְעִמְקֵי סָפוֹת אֲמַדְדִּי". ואמרו "סוכה תהיה לצל יומם מחורב (ישעיה ד ו) כל מי שמקיים מצות סוכה בעולם הזה אף הקב"ה נותן לו חלק לעתיד לבא בסוכתה של סדום". שהיא הסוכה שכל העולם עולה אליה לרגל. סוכה שגורמת לכל העולם לדעת להכיל את השפע. ומי שלא יעלה - לא יקבל שפע.

כך כותב הנביא זכריה "וְהָיָה כָּל הַנּוֹתָר מִכָּל הַגּוֹיִם הַבָּאִים עַל יְרוּשָׁלַם וְעָלוּ מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְמִלְכָּהּ ה' צְבָאוֹת וְלַחַג אֵת חַג הַסֻּכּוֹת: וְהָיָה אֲשֶׁר לֹא יַעֲלֶה מֵאֵת מִשְׁפַּחֹת הָאָרֶץ אֶל יְרוּשָׁלַם לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְמִלְכָּהּ ה' צְבָאוֹת וְלֹא יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם יְהוָה הַגֹּשֶׁם" (זכריה יד טז).

סוכת סדום - סוכת השפע

ומהי סוכתה של סדום? אמרו חכמינו במדרש "ומהו "אלהים דבר בקדשו"? א"ר יהושע בר נחמיה: זה אבינו אברהם ע"ה. "אעלוזה" - וכשאעלוזה כשהופיע מלכותו בעולם. "אחלקה שכם" - אני מחלק אותה שבטים שכמים לבניו. ומהו "ועמק סוכות אמדד" זו סוכתה של סדום שהיתה מסוככת שבעה אילנות שהיו מסוככים זו על גב זו וזו על גב זו. גפן תאנה ורמון, ופרסק ושקדים תמול ואגוז ספק ואגא, ותמרים על גביהן" (פסיקתא דרב כהנא נספחים אות ב. ילקוט שמעוני תורה פרשת אמור רמז תרגו).

ישראל חוזרת לגן עדן

וזה מה שנאמר (ישעיה נא) בנבואת הגאולה כי נחזור למציאות של גן עדן. "כִּי נַחַם ה' צִיּוֹן נַחֵם כָּל חַרְבָּתֶיהָ וַיִּשָּׂם מִדְּבָרָהּ כַּעֲדֵן וְעִרְבָתָהּ כַּגֵּן ה' שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה יִמְצָא בָּהּ תוֹדָה וְקוֹל זִמְרָה". וכן אומר הנביא יחזקאל "כֹּה אָמַר אֱ-דְנִי ה' בַּיּוֹם טְהַר אֶתְכֶם מִכָּל עֲוֹנוֹתֵיכֶם וְהוֹשַׁבְתִּי אֶת הָעָרִים וּנְבִנּוּ הַחֲרָבוֹת. וְהָאָרֶץ הַנְּשֻׁמָּה תַעֲבֹד תַּחַת אֲשֶׁר הִיְתָה שִׁמְכָה לְעֵינַי כָּל עוֹבֵר. וְאָמְרוּ הָאָרֶץ חָלוּ הַנְּשֻׁמָּה הַיְתָה כַּגֵּן עֲדֵן וְהָעָרִים הַחֲרָבוֹת וְהַנְּשֻׁמוֹת וְהַנְּהָרִסוֹת בְּצוּרוֹת יִשְׁבוּ" (יחזקאל ל"ו, לג-לה).

חוזרים לסדום - להמליך את ה' על כל העולם

החזרה של ישראל לסדום היא חזרה למלכות דוד, שהיא מלכות של ענווה. מלכות שבה אנחנו יודעים שהכול שלו. "וכי מי אני ומי עמי כי נעצר פֶּחַ לְהַתְּנַדֵּב פְּזוֹתַי כִּי מִסְפֹּךְ הִכַּל וּמִיָּדָךְ נִתְּנוּ לִּי" (דברי הימים א, כט יד). גם הגבורה של אברהם היא גבורת ה'. "כִּי בָּרַךְ אֶרְוֶץ גְּדוּד בְּאַלְהֵי אֲדֻלְגַּ שׁוּר" (שמואל ב פרק כב ל).

וכשממליכים את דוד הוא ממליך את ה'. "וַיִּשָּׁב שְׁלֹמֹה עַל פְּסֹא ה' לְמִלְכָּהּ תַּחַת דָּוִד אָבִיו וַיְצַלַּח וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו כָּל יִשְׂרָאֵל" (דברי הימים א, כט כג). וכשממליכים אותו הוא מבקש מהם להודות לאלוהים. "אֵל יְהִסֵּר הָעוֹלָם מִלְכּוֹ, וְאֵל יְהִסֵּר הָעוֹלָם אֱלֹהֵינוּ".

מגן עֲצֵי-עֵדֶן. "מִקּוֹל מַפְלְתוֹ הִרְעִשְׁתִּי גוֹיִם בְּהוֹרְדֵי אֹתוֹ שְׂאוּלָה אֶת-יְוֹרְדֵי בּוֹר וַיַּחֲמֹ בְּאָרְץ תַּחְתִּית כָּל-עֲצֵי-עֵדֶן מִכְתָּר וְטוֹב־לְבָנוֹן כָּל-שְׁתֵּי מַיִם: גַּם-הֵם אֹתוֹ יָרְדוּ שְׂאוּלָה אֶל-חַלְלֵי-חֶרֶב וּזְרָעוֹ יִשְׁכּוּ בְּצִלוֹ בְּתוֹךְ גוֹיִם".

עצי גן עדן אלו הורידו את פְּרֵעָה וְכָל-הַמוֹנֵה מַגְדוּלְתוֹ אל ארץ תחתיות "אֶל-מִי דְמִית כֶּכָּה בְּכָבוֹד וּבְגָדָל בְּעֲצֵי-עֵדֶן וְהוֹרְדַת אֶת-עֲצֵי-עֵדֶן אֶל-אָרֶץ תַּחְתִּית בְּתוֹךְ עַרְלִים תִּשְׁכַּב אֶת-חַלְלֵי-חֶרֶב הוּא פְּרֵעָה וְכָל-הַמוֹנֵה וְאֵם אֶ-דְנֵי ה'".

גירוש צר מגן עדן מרוב גאווה

הנביא יחזקאל מספר על מלך צור שמתגאה מרוב טובה וחושב את עצמו אלוהים. "בֶּן-אָדָם אָמַר לְגִלְדֵי צַר כֹּה-אָמַר אֶ-דְנֵי ה' יַעַן גָּבַהּ לִבְךָ וַתִּאְמָר אֵל אֲנִי מוֹשֵׁב אֱלֹהִים יֹשְׁבֵי בִלְבָב יַמִּים וְאַתָּה אָדָם וְלֹא-אֵל וְתַתָּן לִבְךָ בִּלְבָב אֱלֹהִים". חטא זה שווה לחטא הנחש שאמר לחוה "והייתם כאלוהים" ולכן הוא "מגורש" מגן עדן כמו אדם וחווה. "בְּעֵדֶן גֵּן-אֱדֵנוּם הָיִיתָ וְכֹי וְטַעִיתָ" "כָּרַב רָקְלָתְךָ מִלּוֹ תוֹכֶךָ תִּמָּס וְתִחַטָּא וְאַחֲלֶלְךָ מֵהָר אֱלֹהִים וְאַבְדָּךָ כְּרִיב הַסִּכְךָ מִתּוֹךְ אֲבְנֵי אֵשׁ".

גם ישראל מגורשים מגן עדן בגלל חטאיהם

דבר דומה קורה לעם ישראל שקיבל שפע גדול. "יִרְכַּבְהוּ עַל-בִּמְוֹתַי בְּמִיתֵי אָרֶץ וַיֹּאכַל תְּנוּבַת שְׂדֵי וַיִּנְקְהוּ דְבַשׁ מִסְּלַע וַיִּשְׁקוּ מִחַלְמֵי שָׁז: חֲמַאת בָּקָר וְחֵלֶב צֹאן עַם-חֵלֶב כָּרִים וְאֵילִים בְּנֵי-בִשָּׁן וְעֵתוּדִים עַם-חֵלֶב פְּלִיזוֹת חִטָּה וְדַם-עֵנָב תִּשְׁתַּהֲדִיחְמוּ".

מרוב שפע חוטא ישראל "וַיִּשְׁמַן יִשְׂרָאֵל וַיִּבְלֹט שְׁמֹנֶת עֲבִית כְּשֵׁית וַיִּטֹּשׁ אֱלֹהֵי עֲשָׂהוּ וַיִּבְבֵּל צוֹר וַיִּשְׁעוּ" (דברים לב). על כן הוא נענש וארצו הופכת להיות כמו סדום ועמורה "גִּפְרִית וְמִלְח שָׂרְפָה כָּל אֲרֻצָּה לֹא תִזְרַע וְלֹא תִצְמַח וְלֹא יַעֲלֶה בָּהּ כָּל עֵשֶׂב כְּמַהֲפַכַת סֶדֶם וְעַמּוּרָה אֲדֻמָּה וַיִּכְבוּם אֲשֶׁר הִפְךָ ה' בְּאֶפְסוֹ וּבְחַמְתוֹ" (דברים כט).

כך ממשיל ישעיהו את ישראל לסדום ועמורה, "כַּמַּעֲט לְסֶדֶם הֵינּוּ לְעַמּוּרָה דְמִינוּ" (א ט-ג ט). ובירמיה (כג, יד-טז) "הַיּוֹדֵי כָּלֶם כְּסֶדֶם וַיִּשְׁבְּעוּ בְּעַמּוּרָה: וּבְאִיכָה וַיִּגְדְּלוּ עֵזוֹ בְּתִי-עַמִּי מִחַמַּת סֶדֶם הַהַפּוּכָה כְּמוֹ-זֶרַע וְלֹא-תִלּוּ בָּהּ יְדֵים" (איכה ד ו) וביוחזקאל (טז טז) ובעמוס (ד יא).

כל החוטאים בין ארבעת נהרות גן עדן

כל הממלכות שנפלו מרוב טובה נמצאות בין ארבעת הנהרות היוצאים מגן עדן. "וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת-הַגֵּן וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבְּעָה רְאשִׁים: שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסֹּבֵב אֶת כָּל-אָרֶץ הַחִוִּלָּה אֲשֶׁר-שָׁם הַחֵב: וְהָיָה אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת טוֹב שָׁם הַבְּדִלָח וְאֶבֶן הַשֹּׁהַם". ופירש רש"י שהוא הנילוס שמשקה את מצרים.

"וְשֵׁם הַנְּהָר הַשֵּׁנִי גִיחוֹן הוּא הַסּוֹבֵב אֶת כָּל-אָרֶץ כּוּשׁ", והסבירו חכמים שהגיוון מתחיל בירושלים. "וְשֵׁם הַנְּהָר הַשְּׁלִישִׁי חַדְקָל הוּא הַחֵלֶךְ קְדֻמַּת אֲשֶׁר וְהַנְּהָר הַרְבִּיעִי הוּא פְּרָת" (בראשית פרק ב, י-טז). צור ואשור סמוכות לנהרות הללו והן נהנות משפע גן עדן ומרוב טובה חוטאות בחטא הנחש וחושבות בליבן "והייתם כאלוהים".

השיבה של ירושלים | ביחד עם השיבה של סדום

ושבתי את שביתתן

בימות המשיח האדם מכיר את מוקומו האמיתי, וזוכה להיות בגן עדן בלי

תְּשִׁבֶנָּה לְקִדְמוֹתָיו

רמז נפלא למהפך שעובר העולם ויודע להכיל את השפע בלי להתבלבל נמצא בספר יחזקאל. שם מתאר יחזקאל את תהליך חזרתן בתשובה של סדום ובנותיה העשירות, הלא הן מואב ועמון, והרמז נמצא בצורת האותיות.

בכל התורה, הנביאים והכתובים יש 41 פעמים בהן מופיעה נו"ן סופית מנוקדת בקמץ. ברוב המקרים מדובר במקרה של ירידה גדולה שעולה למלכות, ותשע מהן מופיעות בפרשייה זו של בנות מואב וסדום שיורדים מהמלכות וחוזרים לגדלותם.

הפעם הראשונה שבה מופיע האות הנדירה הזו היא עם בנות לוט שהרות מאביהן. שם כתוב "וּתְשִׁבֶנָּה אֶת-אֲבִיהֶן יָן בְּלִילָה הָיָא וּתְבֹא הַבְּכִירָה וּתְשַׁכְּבַת אֶת-אָבִיהָ וְלֹא-יָדַע בְּשִׁכְבָּהּ וּבְקוֹמָהּ: וַיְהִי מִמָּחֳרָת וּתְאָמַר הַבְּכִירָה אֶל-הַצְעִירָה הֲוָה שִׁכְבְּתִי אִמְשׁ אֶת-אָבִי וְשָׁקְנוּ יָן גַּם-הַלַּיְלָה וּבְאִל שִׁכְבִּי עִמּוֹ וַיְחַיֶּה מֵאֲבִינִי זָרַע: וּתְשִׁבֶנָּה גַם בְּלִילָה הָיָא אֶת-אֲבִיהֶן יָן וַתִּקַּם הַצְעִירָה וּתְשַׁכְּבַת עִמּוֹ וְלֹא-יָדַע בְּשִׁכְבָּהּ וּבְקוֹמָהּ: וַתִּהְרֶינָה שְׁתֵּי בָנוֹת-לוֹט מֵאֲבִיהֶן" (בראשית פרק ט, לג-לז).

הפעם השנייה שבה מופיעה האות הנדירה הזו היא בפרשת בלק שבה נופלות בנות מואב ומפילות את בני ישראל. "וַיִּשְׁבּוּ יִשְׂרָאֵל בְּשִׁטִּים וַיַּחַל הָעָם לְזַנוֹת אֶל-בָּנוֹת מוֹאָב: וַתִּקְרָאן לָעָם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן וַיֹּאכְלֵם הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לְאֱלֹהֵיהֶן" (במדבר פרק כה, א-ג).

הפעם השלישית היא במגילת רות והיא מרמזת שכל הקשר עם בנות מואב בא בשביל מלכות בית דוד. "וַיִּתֵּן ה' לָכֶם וַיִּמְצָאן מְנוּחָה אִשָּׁה בֵּית אִישָׁה וַתִּשְׁקַל לָהֶן וַתִּשְׁאֲנֶה קוֹלָן וַתִּבְכְּינָה" (רות פרק א, יב). וכן "שִׁבְנָה בְּנֵתִי לְבָנִי כִּי אֶקְנִיתִי מֵהַיּוֹת לְאִישׁ כִּי אֶמְרֹתִי יִשְׁלִי תִקְוָה גַם הַיְיָתִי הַלַּיְלָה לְאִישׁ וְגַם יִלְדֵתִי בָנִים". וכן "וַתְּאָמַר אֶלְיָהֶן אֶל-תִּקְרָאנָה לִּי נַעֲמִי קָרָאן לִּי מְרֵא כִּי-הִמְרָ שְׂדֵי לִי מֵאִד".

והפעם הרביעית בפרק ט"ז ביחזקאל, שמתארת את הכנת ישראל בשפע רב למלוכה ואת הסכנה שבשפע הזה. "וַאֲתָן נָגַם עַל-אֶפְרַיִם וְעַגְלִיָּים עַל-יִאֲזֹנָיו וְעַתְרַת תְּפֹאֲרֶת בְּרֵאשִׁי: וַתַּעֲדֵי זָהָב וְכֶסֶף וּמַלְבוּשֵׁי שֵׁשׁ וְמִשֵּׁי וְרִקְמֵה סֵלֶת וְדָבָשׁ וְשֶׁמֶן אֶכְלָת וַתִּיפֵי בְּמֵאָד מֵאָד וַתַּצְחִי לְמַלְכוּכָה" (יחזקאל טז, יב-ד).

ירושלים נופלת מרוב שפע למדרגת סדום ואף גרוע יותר. "חִי-אֲנִי נְאֻם-אֱ-דְנִי ה' אִם-עֲשִׂיתָהּ סָדָם אֲחֻזְתֶּךָ הִיא וּבְנוֹתֶיהָ כְּאִשְׁרַת עֲשִׂיתָ אֶת וּבְנוֹתֶיהָ" (שם מה). הנפילה הזו היא זמנית, כי לא יודעים להכיל את השפע. בימות המשיח נלמד להכיל את השפע והוא לא יחטיא אותנו. גם סדום וגם שומרון וגם ירושלים ילמדו. "וַאֲחֻזְתֶּיךָ סָדָם וּבְנוֹתֶיהָ תְּשִׁבֶנָּה לְקִדְמוֹתָיו וְשִׁמְרוֹן וּבְנוֹתֶיהָ תְּשִׁבֶנָּה לְקִדְמוֹתָיו וְאֶת וּבְנוֹתֶיהָ תְּשַׁבְּנָה לְקִדְמוֹתָיו" (שם נה). וזה ממש פלא מפליא לראות איך התנ"ך משתמש באות הנדירה הזאת כדי לחבר את כל סיפור בנות מואב לסיפור אחד מימי לוט עד ימות המשיח.

עוֹמְדֵינָה בְּמוֹמֵן וּמִתְרַפְּאִין

בגמרא הקשה ריש לקיש איך יקומו בני ישראל בתחיית המתים, הלא היא הגאולה וקיבוץ גלויות (רש"י סנהדרין צב ע"ב). האם מי שהיה בעל מום יקום עם מומו, או שיקום בריא? בפסוק אחד כתוב שיקומו עם המום. "וְיִישׁוּ לְקִישׁ רָמִי כְּתִיב בָּם עֵנָה וּפְסַח הָרָה וְלִדְתָ יִחְדוּ" ובפסוק אחר כתוב שהם יתרפאו "וְכָתִיב בָּם אִי דְלָג כִּי-אֵלֶם לְשׁוֹן אֵלֶם כִּי נִבְקְעוּ בְּמִדְבָּר מֵיַם וַנְּחַלִּים בְּעֶרְבָה". "הָא כִּי-צִדְעוּ עוֹמְדֵינָה בְּמוֹמֵן וּמִתְרַפְּאִין" (סנהדרין לב).

ושמעתי בשם הרה"ג צבי טאו שליט"א שהסביר כי בתחיית האומה חוזרים גם כל הקלקולים הרוחניים שהיו בעבר, ובזכות אווירה דארץ ישראל והמים הטהורים שה' זורק עלינו הם נרפאים. ומכאן נבין למה חוצפא יסגי בעקבתא דמשיחא. ולמה כל כך הרבה קלקולים רוחניים יש בדורות הללו, שאנחנו יכולים וצריכים לתקנם.

סיפורים על הרב זצ"ל

ינון ואליה אני שולח

בביקור הראשון שלי אצל הרב מרדכי אליהו זצ"ל, אשתי הייתה בהריון וכבר ידענו שיש לנו בן. אשתי ביקשה שאשאל את הרב האם לקרוא לו אדיר או אביר. לאחר תפילת מנחה שאלתי את הרב האם לקרוא אדיר או אביר, והוא השיב: ינון אליה בשעתה. התור היה ארוך, ולא היה לי נעים לעכב, לכן המשכתי קדימה על אף שהתשובה לא הייתה מובנת לי דיה. בבית שאלה אשתי מה הרב אמר, והשבתי לה שהוא אמר: ינון אליה בשעתה.

בערב תשעה באב הלכתי להתפלל בכותל המערבי, וכאשר חזרתי הביתה ראיתי את האורות בבית דולקים וסיפרו לי שאשתי הלכה ללדת. בנו נולד בתשעה באב ב-05:40 לפנות בוקר. ינון אליה זהו שמו של משיח, ואז הבנו מדוע הרב ביקש שנקרא לו כך. אך עדיין לא הייתה לי ברורה המילה "בשעתה".

לפני כשנתיים התארח אצלנו הרב שלנו בסעודת שבת וסיפרתי לו את הסיפור עם הרב אליהו. האיר את עיניי אותו רב: הרב אליהו אמר ינון אליה בשעתה, "בשעתה" אלו אותן אותיות של "בתשעה", והכוונה כמובן ליום תשעה באב. ואכן הוא נולד ביום זה.

שהרי בזמן אברהם אבינו לא היו עשרה צדיקים שיכולים לתקן את חטאיה של סדום ולכן היא נחרבה. אבל בימינו יש יותר ויותר מעשרה צדיקים שיכולים לתקן את חטאיה של סדום ועמורה ולכן היא חוזרת עם כל חטאיה ונתקנת על ידי הצדיקים.

במאמר מוסגר נאמר כי אולי זה הסיפור של כל מצעדי הגאווה בימינו שחוזרים לחטוא בעוון חמור זה ולחוקק ממנו חוק כמו שהיה בסדום. הנחמה היא מה שאמרו חכמים ומִתְרַפְּאִין. שבכוח העתה הזו ובכוחנו לתקן את החטאים הללו, שבתיקונם נזכה להחזיר את המלכות לעמנו.

התיקון הזה הוא הכרחי. אין אפשרות אחרת, אנחנו חייבים ללמוד לקבל עושר ולא לחזור לקלקולי סדום. לא להתנאות, לא לקלקל, לא להתנשא. לדעת להחזיק יד עני ואביון. אמן ואמן.

תשובה כהלכה

כמה לקחצא. ברדיו מפרסמים קמעות לשמירה והצלחה במחיר של 2,000 שקלים. האם זה מועיל? המחיר נראה לי מוגזם. אל תשלם אפילו לא שקל אחד על הקמעות הללו. הם לא שווים את הנייר שעליו הם מודפסים. כל אלה שמוכרים קמעות עושים מהתורה ומהקדושה כלי להרויח כסף קל על חשבון האמונה של אנשים אוהבי ה'. אבי מורי הרב זצוק"ל לימד אותנו שהקמע הכי טוב זה המזוזה שעל הדלת והיא עוזרת יותר מכל קמע שמפרסמים ברדיו. עוד היה אומר אבי מורי זצוק"ל כי כל דבר שהשתמשו בו למצווה הוא קמע גדול וטוב. לכן אפשר להדליק נרות שבת או חנוכה בשמן זית, ובמוצאי שבת למרוח מעט על הגוף, וזה בדוק ומנוסה להרבה דברים.

כך אפשר לשתות מהיין של הקידוש או מהמים שמזגו ליין של הקידוש וכן להשתמש באתרוג או בערבה של סוכות. וכן על זה הדרך.

צפ כסר6. מה עדיף לעשות בצום, לישון או לראות סרטים? בצום, הכי טוב לקרוא על החורבן. ללמוד על הסיבות לחורבן. אפשר ללמוד פרקים בתנ"ך בספר מלכים או בספרים ישעיהו וירמיהו. ואם קשה, אפשר לישון. בוודאי זה עדיף מכל דבר שמסיח את דעת. סרט הוא ההפך ממטרת הצום. כשאתה רואה סרט אתה מקבל הרבה מסרים סמויים, וזו הגאונות של התסריטאים, הבמאים והמפיקים. מסרים רבים סמויים שהעין שלך קולטת, והמוח שלך קולט משילוב של מוזיקה ולבוש ואור וצילום וזווית צילום ועוד אלפי פרטים קטנים שהמוח יודעים להשתמש בהם, ורובם ככולם הם מסרים נגד דרכה של תורה שמושכים את הלב ומסיטים אותו ממטרתו.